

DÜNYA DİNLERİNDE AHLAK

Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ

**DÜNYA
DİNLERİNDE AHLAK**

© Eserin Her Türü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Değerler Eğitimi Yayınlarına Aittir.

ISBN : 978-605-4036-19-6
Sertifika No: 16093

Kitabın Adı

Dünya Dinlerinde Ahlak

Yazarı

Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ

Yayına Hazırlayan

Hüseyin Kader

Kapak Tasarım

Ayda Alaca

Baskı-Cilt

Pasifik Ofset

Tel: 0212 412 17 77

1. Basım

Temmuz 2010

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A. Ş. Organizasyonudur.

İletişim

Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.

Kızıtaşı Cad. No: 10 Fatih / İstanbul

Tel : (0212) 491 19 03-04 Faks : (0212) 491 19 30

www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: ensar@ensarnesriyat.com.tr

DÜNYA DİNLERİNDE AHLAK

Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ

İstanbul 2010

Prof. Dr. Mustafa Köylü

1962'de Gümüşhacıköy'ün Ovabaşı Köyünde doğdu. 1980 yılında Amasya İmam Hatip Lisesinden, 1985 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Bir yıl sonra aynı fakülteye Din Eğitimi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1989 yılında "Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri" konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1993 yılında doktora eğitimi için Amerika Birleşik Devletlerine gönderildi. Dayton, OH'da bulunan University of Dayton ile United Theological Seminary'den derslerini alarak, "Theological Foundations of Peace Education in Islam: Towards An Educational Theory and Practice" adlı teziyle 1997 yılında doktorasını tamamlayıp Yurda döndü. Din Eğitimi alanında 1998 Haziran ayında Yrd. Doç., 2000 Kasım ayında doçent oldu. 2002'de Din Eğitimi Bilim Dalından, "Psiko-Sosyal Açıdan Dini İletişim" konusuyla ikinci doktorasını tamamladı. Nisan 2006 yılında ise Profesör oldu. Halen aynı fakültede öğretim üyesi olarak görevini devam ettirmektedir.

Yazarın diğer çalışmaları şunlardır: *Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri (Amasya ve Çorum Alevi-Bektaşlı Köyleri Üzerine Bir Araştırma)* Samsun, 1998; *Yetişkin Din Eğitiminin Teorik Temelleri*. Samsun, Etüt Yayınları, 2000; *Çağdaş Batı ve İslam Düşüncesinde Dinler Arası Diyalog*. İstanbul, İnsan Yayınları, 2001; *Islam and Its Quest for Peace: Jihad, Justice and Education*. Washington D.C., Cultural Heritage and Contemporary Change, Series IIA, 2003; *Psiko-Sosyal Açıdan Dini İletişim*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2003; *Muslim and Christian Reflections on Peace*, eds. J. Dudley Woodberry, Osman Zümrüt ve Mustafa Köylü, Lanham, Maryland: University Press of America, 2005; *Küresel Ahlak Eğitimi*, İstanbul, DEM Yayınları, 2006.

İlgi Alanları: Barış eğitimi, yetişkin din eğitimi, dinlerarası diyalog, dini iletişim, küresel ahlak ve çağdaş din eğitimi teorileri.

e-mail: mkoylu@omu.edu.tr

Köylü, Mustafa

Dünya dinlerinde ahlak / Mustafa Köylü .-- 1.bs .--İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2010

228 s. ; 21,5 cm.

ISBN: 978-605-4036-19-6

1. Ahlak ilmi

170 DC20

Bibliyografik nitelme Anglo-American Rules 2 (AACR2)'ye göre yapılmıştır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9

BİRİNCİ BÖLÜM HİNDUİZM

A. Hinduizm Hakkında Genel Bilgiler	17
B. Bireysel Nitelikli Ahlaki Konular.....	21
C. Toplumsal Nitelikli Ahlaki Konular.....	26
1. Aile Hayatı ve Cinsellik	26
2. Eşitlik ve Farklılık	35
D. Küresel Nitelikli Ahlaki Konular.....	39
1. Sosyo-Ekonomik Adalet	40
2. Savaş ve Barış	42

İKİNCİ BÖLÜM BUDİZM

A. Budizm Hakkında Genel Bilgiler.....	47
B. Bireysel Nitelikli Ahlaki Konular.....	52
C. Toplumsal Nitelikli Ahlaki Konular.....	60
1. Aile Hayatı ve Cinsellik	60
2. Eşitlik ve Farklılık	65
D. Küresel Nitelikli Ahlaki Konular.....	67
1. Sosyo-Ekonomik Adalet	67
2. Savaş ve Barış	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KONFÜÇYANİZM

A. Konfüçyanizm Hakkında Genel Bilgiler.....	75
B. Bireysel Nitelikli Ahlaki Konular.....	77
C. Toplumsal Nitelikli Ahlaki Konular.....	87
1. Aile Hayatı ve Cinsellik.....	87
D. Küresel Nitelikli Ahlaki Konular.....	94
1. Sosyo-Ekonomik Adalet.....	94
2. Savaş ve Barış.....	95

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM YAHUDİLİK

A. Yahudilik Hakkında Genel Bilgiler.....	101
B. Bireysel Nitelikli Ahlaki Konular.....	103
C. Toplumsal Nitelikli Ahlaki Konular.....	110
1. Aile Hayatı ve Cinsellik.....	110
2. Eşitlik ve Farklılık.....	118
D. Küresel Nitelikli Ahlaki Konular.....	125
1. Sosyo-Ekonomik Adalet.....	125
2. Savaş ve Barış.....	127

BEŞİNCİ BÖLÜM HİRİSTİYANLIK

A. Hıristiyanlık Hakkında Genel Bilgiler.....	135
B. Bireysel Nitelikli Ahlaki Konular.....	137
C. Toplumsal Nitelikli Ahlaki Konular.....	143
1. Aile Hayatı ve Cinsellik.....	143
2. Eşitlik ve farklılık.....	154
D. Küresel Nitelikli Ahlaki Konular.....	159
1. Sosyo-Ekonomik Adalet.....	159
2. Savaş ve Barış.....	161

ALTINCI BÖLÜM İSLAM

A. İslam Hakkında Genel Bilgiler.....	171
B. Bireysel Nitelikli Ahlaki Konular.....	172
C. Toplumsal Nitelikli Ahlaki Konular.....	175
1. Aile Hayatı ve Cinsellik	175
2. Eşitlik ve Farklılık	181
D. Küresel Nitelikli Ahlaki Konular.....	183
1. Sosyo-Ekonomik Adalet	183
2. Savaş ve Barış	188
SONUÇ	203
KAYNAKLAR.....	211
İNDEKS.....	223

ÖNSÖZ

İnsanlığın bir bütün olarak son birkaç yüzyılda, ekonomik, teknolojik ve sosyal açıdan pek çok değişimler yaşadığı, pek çok siyasi ve ekonomik devrimler gerçekleştirdiği ve bunları da insanlık adına yaptığı inkar edilemez. Ancak bunlardan hiçbiri, insanlığa gerçek refah ve mutluluğu getiremediği gibi, insanlığı daha kötü durumlara sürüklemiştir. Sonuçta oluşturulmaya çalışılan bu modern toplum, insanlara huzur ve mutluluk yerine, stres, sıkıntı, depresyon, belirsizlik, yalnızlık, kaygı, şiddet ve tüketim çılgınlığı gibi pek çok modern hastalıklar getirmiştir. O halde M. Watt'ın da belirttiği gibi, insanlık için yeni siyasi, ekonomik, sosyal ve teknik devrimlerden ziyade, “manevi bir oluşuma ve devrime” ihtiyaç vardır. Zira insanlık, büyük manevi bir açlık içindedir.¹ Bunun da en doğru ve mantıklı yolu, insanlığın tekrar, dinlerin sunduğu ahlaki ilkelere dönüşüdür. Zira doktrinel ve bazı farklılıklara rağmen, tüm dünya dinleri, insanlığın mutluluğu için birtakım ilke ve prensipler getirmiştir. Tüm dinler günümüz insanının neredeyse unuttuğu, sevgiye, şefkate, hoşgörü ve toleransa, affediciliğe, alçakgönüllülüğe, yardımlaşmaya vurgu yaparken; haksızlığa, hırsızlığa, şiddete, bencillığe vs. de yasak getirmektedir. Tüm dinler, insanlarda bu ahlaki gelişimi sağlayacak potansiyele sahiptir.

İşte son zamanlarda insanlığın karşılaştığı küresel nitelikli sorunları çözmek için, hem dinler arası diyalog çalışmaları yapılmakta, hem

¹ William M. Watt, *Religious Truth for Our Time*, Oxford: Oneworld Pub., 1995, s. 94.

de bir “küresel ahlak” oluşturma çabası görülmektedir. Elbette tüm bunlar, iyi niyetle yapıldığı takdirde, insanlık adına sevindirici gelişmelerdir. Ancak eğer gerçek anlamda dinler arasında bir diyalog çalışması yürütecek ya da ortak evrensel ahlaki ilkeler ortaya koymaya çalışılacaksa, diğer dinler hakkında doğru ve objektif bilgilere sahip olunması gerekmektedir. Oysa, günümüz modern insanı hala mensubu olduğu dinin haricindeki dinler hakkında, ya hiçbir bilgiye sahip olamamakta ya da birtakım yanlış inanışlara ve kanaatlere sahip olabilmektedir.² Elbette bu kasıtlı ya da kasıtsız yanlış bilgiler ya da bilgilendirmeler, farklı inanç mensuplarını bir araya getireceği yerde, birbirlerine daha düşmanca davranmalarına neden olabilmektedir.

Şu bir gerçektir ki, insanlığın sahip olduğu ortak sorunların çözümü için, dünya dinlerinin birbirlerini rakip ya da düşman olarak değil, birbirlerinin tamamlayıcısı olarak görmeleri gerekir. Bu nedenle günümüzde genelde herkesin, özelde ise, insanları dini konuları aydınlatma görevi yapan din eğitimcilerinin sadece kendi dini gelenek ve kültürleri hakkında değil, diğer dini gelenek ve kültürler hakkında da yeterli bilgiye sahip olması gerekir. Zira artık günümüzde din ve dil gibi kültürel unsurlar, kendi coğrafyalarının dışına taşarak, tüm insanlığın ortak değerleri haline gelmiştir. Günümüzde pek çok farklı grup ve organizasyonlar, evrensel değerler konusunda ciddi anlamda çalışarak, birlikte nasıl daha barış ve huzur içinde yaşamamız gerektiğine ilişkin çeşitli projeler hazırlamaktadırlar. Bu ilgi, zaman zaman siyaset, ekonomi ve sanat dünyasından gelse de, en etkileyici ve ciddi tepkiler yine dini geleneklerden gelmektedir. Ancak ülkemizde son zamanlarda, Dinler Tarihi ile ilgili ciddi çalışmalar yapılsa da, bu çalışmaların büyük çoğunluğunun, söz konusu dinlerin tarihi gelişimine, inanç ve ibadet sistemlerine ağırlık verdiklerini görmekteyiz. Dolayısıyla dinlerin ahlaki ilkelerinin biraz göz ardı edildiği ya da çok az

² Bkz. Santosh C. Sengupta, “The Misunderstanding of Hinduism,” *Truth and Dialogue: The Relationship Between World Religions*, ed. John Hick, London: Sheldon Press, 1974, ss. 96-97.

yer verildiği görülmektedir. Oysa, ahlaki prensipler de en azından inanç ve ibadet sistemleri kadar önemlidir. Hatta farklı dinlere mensup kişiler arasında inanç ve ibadet birlikteliğinden ziyade, ahlaki prensipler çerçevesinde ortak hareket edebilmek daha kolaydır. Diğer taraftan dinlerin nihai hedeflerine baktığımızda, onların temel hedeflerinin ahlaklı ve erdemli kişiler yetiştirmek olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

İşte biz de bu çalışmamızda, dünya dinlerinin inanç, ibadet ve ritüellerini incelemek yerine, bazı ahlaki konuları ele alıp, ahlak eğitimi açısından incelemeyi uygun bulduk. Burada şu hususu da belirtmek gerekir ki, “dünya dinleri” derken, yeryüzündeki tüm dini gelenekleri değil, dünya nüfusunun yaklaşık % 85’ini temsil eden, belli başlı dinleri kastetmekteyiz. Bunlar da sırasıyla Hinduizm, Budizm, Konfüçyanizm, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam dinidir.

İnceleyeceğimiz konuları ele alırken, genellikle temel dünya dinlerinin üzerinde durduğu, aşağı yukarı tüm insanları ilgilendiren konuları seçmeye çalıştık. Bunu yaparken de her bölümde, önce o dinle ilgili olarak kısa temel bilgiler vermeye, bu temel bilgilerden sonra da, ortak ahlaki konulara değinmeye çalıştık. Bununla beraber şu hususu da belirtmemiz gerekir ki, incelemeye çalıştığımız her bir dini gelenekte farklı görüşler olabileceği gibi, ortaya koymaya çalıştığımız konular da, o inanca sahip insanların tamamı tarafından kabul edilen görüşler olmayabilir. Ancak biz çoğunlukla, kabul edilen konular üzerinde durmaya ve bunu yaparken de daha çok klasik eserlerle, o alanda uzmanlaşmış ve saygın kişilerin yazmış oldukları eserlerden faydalanmaya çalıştık.

Temel dünya dinlerinde ortak ahlaki konuları ele alırken, editörlüğünü Peggy Morgan ve Clive Lawton’un yapmış olduğu, *Ethical Issues in Six Religious Traditions*, adlı kitap ile R. Murray Thomas’ın *Moral Development Theories: Secular and Religious*, adlı kitapların ilham kaynağı oluşturduğunu burada belirtmek isterim. Söz konusu temel kaynaklardan da yararlanarak, her bir dini geleneği, önce o din hak-

kında genel bilgiler, sonra bireysel nitelikli ahlaki konular, daha sonra toplumsal nitelikli ahlaki konular, en son olarak da küresel nitelikli ahlaki konular şeklinde ele almaya çalıştım.

Şimdi kısaca bu temel başlıklardan neyi kastettiğimizi açıklayalım:

Dinler hakkında temel bilgiler: Bu başlık altında genel olarak, incelediğimiz dinin dayandığı temel kaynakları ele almaya çalıştık. Bunlar yazılmış ve zamanımıza kadar ulaşmış klasik metinler olabileceği gibi, o din ve inanç için çok önemli bir yer tutan, tarihi ve dini şahsiyetler de olabilmektedir. Zaten bir dini gelenek de büyük ölçüde bu tarihi şahsiyetler vasıtasıyla günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Dinlerin kaynakları ya da inanç ve ahlak esaslarıyla ilgili her hangi bir değerlendirmeye veya kıyaslamaya gitmedik. Zira farklı bir inanca mensup kişi tarafından zayıf görülen bir kaynak, o inanç grubuna mensup kişi tarafından doğruluğu bile tartışılmayan kutsal bir kaynak olarak görülebilir. Yine bir din mensubu için son derece önemli olan bir husus, başka bir din mensubu için önemsiz olabilir. Dolayısıyla biz sadece, kaynaklardan elde ettiğimiz bilgileri, her hangi bir değerlendirme yapmadan, objektif olarak ortaya koymaya çalıştık.

Bireysel nitelikli ahlaki konular: Her ne kadar bireysel ve toplumsal ahlaki nitelikler konusunda kesin bir ayrım yapılamazsa da, biz bu başlık altında daha çok bireyi ilgilendiren temel ahlaki konulara yer verdik. Bu bağlamda şu soruların cevabını bulmaya çalıştık: Acaba incelediğimiz dini gelenekler, nasıl bir insan yetiştirmeyi amaçlamaktadır? Ona nasıl bir yaşam tarzı sunmaktadır? İdeal bir bireyde bulunması gereken ahlaki nitelikler nelerdir? Bu ve benzeri konular, bu başlığın altında incelenmeye çalışılmıştır.

Toplumsal nitelikli ahlaki konular: Bu başlık altında ise, bireyden daha ziyade, toplumu ilgilendiren ya da en azından bireyler arası ilişkileri düzenleyen ahlaki konuları incelemeye çalıştık. Bunu yaparken de genel olarak şu alt başlıkları ele aldık:

Evlilik ve aile: Evlilik tüm dini geleneklerde farklı şekillerde de olsa, en çok önem verilen konuların başında gelmektedir. Tüm dinler, ideal bir aile yapısına, karşılıklı sevgi ve saygı esasına dayalı bir evliliğe ve çocuk yetiştirmeye büyük önem vermektedirler. Bununla birlikte, bazı dini geleneklerde, evlilik hayatı genellikle evlenmeyenlere oranla daha düşük bir yol olarak kabul edilirken, bazı dini geleneklerde ise, dini hayatın bir parçası olarak görülmektedir. Ancak dini gelenekler, evlilik hayatını ister tavsiye edilen bir kurum olarak, isterse bekar olarak yaşayanlara nispetle daha düşük bir yol olarak kabul etsinler, evliliğe özel bir yer ve önem verirler. Zira aile, toplumun en küçük bir birimi olup, çocukların yetiştirildiği ve dini inancın da vücut bulduğu en temel ortamdır.

Eşitlik ve farklılık: Bazı insanlar, dinlerin insanlar arasında eşitlik kuracağı yerde, genellikle insanlar arasında farklılıkların oluşmasına ve bölünmesine neden olduğunu ileri sürmektedirler. Aslına bakılırsa dinlerin, insanlar arasındaki farklılıkları kaldırması gerekir. Ancak bazı dinler, sadece muayyen toplum ve gruplarla kendilerini sınırlarken, diğer bazıları, evrensel bir nitelik arz eder. Elbette bu anlayışta dinlerden ziyade dinleri yorumlayan kişilerin görüşleri de önemlidir. Bu bağlamda, farklı kültürlere ve dinlere mensup insanlar bir tarafa, erkeklerle kadınlar arasındaki farklılık ve eşitlik sorunu da son zamanların en çok tartışılan konulardan birisidir. İşte bu alt başlıkta, dinlerin eşitlik ve farklılık konusundaki görüşüyle içinde buldukları kültürün etkileri ele alınmıştır.

Küresel nitelikli ahlaki konular: Küresel nitelikli ahlaki değerler derken, birey ve toplumdaki ziyade tüm insanlığı, hatta üzerinde yaşadığımız yerküreyi ve gezegeni ilgilendiren konuları kastetmekteyiz. Zira bu tür konular, birey ve toplumdaki öte, tüm dünyayı ilgilendiren, tehdit eden ve etkileyen bir konuma sahiptir. İşte bu bağlamda aşağıdaki konuları incelemeyi uygun bulduk:

Sosyo-ekonomik adalet: Günümüzün en önemli sorunlarından birisi hiç şüphesiz, ülkeler arası hatta ülkeler içinde mevcut olan sosyo-

ekonomik adaletsizliktir. Söz konusu sosyo-ekonomik adaletsizliği, mevcut eğitim ve siyasi sistemler engelleyeceği yerde maalesef, daha ileri boyutlara taşımaktadırlar. Zira çağımızda eğitim denince, daha çok bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda onları yetiştirerek, toplumda ekonomik olarak üretici konuma getirip, sosyal statü ve seviyesini yükseltmek akla gelmektedir. Oysa günümüzde artık bireylerin sadece çok para kazanması ve bir üst statü elde etmesi değil, aynı zamanda iyi bir insan olarak, daha doğru ve erdemli davranışlar sergilemesi de beklenmektedir. Bu ideal durum, dindar kişiler tarafından olduğu kadar, seküler kişiler tarafından da kabul görmektedir. Ancak para kazanma ve kazanılan paranın harcanması konusunda, her toplum ve kültür aynı düşünceye sahip değildir. Zira Batı toplumunda bireysel çalışma ve para kazanma ön planda iken, bazı doğu toplumlarında, dünyadan el etek çekme ve uzaklaşma artı bir durum olarak görülmektedir. Dolayısıyla mutlu bir toplum için, kazanma ve harcama konusunda bir denge kurmak gerekir. Ne çalışmadan bir başkasının sırtından geçinmek hoş ve kabul edilebilir bir davranış, ne de hiç insani değerlere yer vermeden, bireyselliğin ön planda olduğu bir çalışma, para kazanma ve kazandığı parayı istediği gibi harcama hoş ve ideal bir durumdur. Buradaki temel ahlaki sorun, bireylerin kazandıkları parayı istedikleri gibi meşru ya da gayri meşru olarak harcama özgürlüğüne sahip olup olmadığıdır. Elbette bu soruya bazı toplumlar “evet” derken, bazı toplumlar da “hayır” diyebilmektedir. Acaba dinlerin bu konudaki görüşü nedir? Bu sorunun cevabı da bu alt bölümde incelenecektir.

Savaş ve Barış: Günümüzün en çok tartışılan ahlaki sorunlarından bir tanesi de savaş ve çatışmalardır. Elbette insanlar tarih boyunca çeşitli nedenlerle birbirleriyle savaşmışlardır. Her ne kadar çoğu savaşın gerçek nedeni, siyasi ve ekonomik gerçeklere dayansa da, çoğu zaman dinler, savaş için birer araç olarak kullanılmış ve suistimal edilmiştir. Bazı dini gelenekler, müntesiplerine her hal-ü karda diğer insanlara karşı savaşmayı yasaklarken, bazı dinler de savaşın bazı

durumlarda, özellikle de savunma ya da baskı ve zulümleri engellemek amacıyla meşru olabileceğini ileri sürmektedirler. Acaba dünya dinlerinin savaş ve barış konusundaki görüşleri nedir? Nükleer bir savaş karşısında dinlerin bakış açısı ne olacaktır? Dini öğretiler çerçevesinde savaş ve çatışmalardan uzak, daha barışçıl bir dünya yaratmak mümkün değil midir? Gibi sorular da, bu alt başlık altında ele alınacaktır.

Son olarak biraz da çalışma metodundan bahsetmek istiyoruz. Bilindiği gibi ahlak çalışmalarıyla ilgili temelde iki yaklaşım vardır: Bunlardan birincisi *bilimsel veya betimsel*, ikincisi ise, *felsefi* yaklaşımdır. Birinci yaklaşımdaki vurgu tecrübidir, yani bir sosyal bilimci, insan tutum ve davranışlarıyla ilgili tüm bilgileri gözlemler, toplar ve bazı sonuçlara ulaşmaya çalışır. Ancak sosyal bilimci, insanların yapmış oldukları davranışlara ilişkin her hangi bir değerlendirmede bulunmaz. Onların davranışlarını doğru veya yanlış olarak değerlendirmede olduğu gibi, onların nasıl davranması gerektiği konusunda da her hangi bir emir ve tavsiyede bulunmaz.

İkinci yaklaşım ise, felsefi yaklaşım olup, bu da iki kısımdan oluşur: *Normatif veya emredici* ahlak anlayışı, diğeri de *metaetik* veya *analitik* etikdir. Normatif etik, ahlaki normlar, standartlar ve emirlerle ilgilenir. Bu tarz yaklaşım, sadece insanların davranışlarını gözlemlemekle kalmaz, aynı zamanda onların nasıl davranmaları gerektiği konusunda da görüş bildirir. Metaetik ya da analitik ahlak yaklaşımı ise, betimsel ya da normatif karakterden ziyade, analitik bir özellik gösterir ve iki kısımdan oluşur. İlk olarak metaetik, ahlaki dili analiz eder, (örneğin, biz iyi kelimesini kullandığımızda ne kastediyoruz); ikinci olarak da, o ahlak sistemleri veya farklı ahlakçıların görüşlerinin nedenlerine ilişkin rasyonel temelleri analiz eder. Metaetik, her hangi bir şeyi emretmediği gibi, normatif sistemlerle de doğrudan ilgilenmez. Bunun yerine metaetik, içerikten ziyade, rasyonellik, mantıki yapılar ve dil üzerine vurgu yapar.³

³ Jacques P. Thiroux, *Ethics: Theory and Practice*, fifth ed. Englewood Cliff, New Jersey: Prentice Hall, 1995, ss. 6-7.

Biz çalışmamızda, başta da kısmen belirttiğimiz gibi, birinci yaklaşım olan bilimsel veya betimsel ahlaki yaklaşımı benimsedik. Dolayısıyla biz, dinlerin ortaya koyduğu ahlaki ilkeler konusunda her hangi bir değerlendirme yapmadığımız gibi, her hangi bir kıyaslama da yapmadık. Sadece kaynaklar ışığında, söz konusu dinin ahlaki ilkelelerini ortaya koymaya çalıştık.

Sonuç olarak böyle bir çalışmayı yapmamızdaki temel amaç, mevcut bireysel, toplumsal ve küresel sorunlara biraz da dünya dinleri penceresinden bakabilmektir. Ancak bunu yaparken gayemiz, dünya dinlerinin tüm ahlaki konulara ilişkin görüşlerini detaylı olarak ortaya koymak ya da dünya dinlerini birbirleriyle kıyaslayarak, hangisinin daha iyi ya da üstün bir din olduğunu ispatlamaya çalışmak değil, sadece insanlığın ortak kültür mirası olan dinlerin, bu konulardaki görüşlerini ortaya koyarak, entelektüel bir zenginlik sağlamaya çalışmak olmuştur.

Bu arada hem kaynak açısından, hem de çalışmamı baştan sona kadar okuyarak gerekli düzeltme ve önerilerde bulundan değerli meslektaşlarımdan Yrd. Doç. Dr. Cengiz Batuk, Arş. Gör. Süleyman Turan ve Arş. Gör. İbrahim Turan'a teşekkür ediyorum. Ayrıca tüm akademik hayatım boyunca, bana çalışmalarımında destek olan eşime ve sevgili çocuklarım Ayşe, Furkan ve Emre'ye de sonsuz sevgilerimi sunuyorum.

Kitabın basımını ve dağıtımını üstlenen Değerler Eğitimi Merkezi ile maddi ve manevi emeği geçen tüm personeline teşekkür etmeyi de bir borç bilirim.

Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ

Nisan 2010/SAMSUN

Bir bütün olarak insanlık son yüzyılda, demokrasi, liberalizm, sosyalizm ve kapitalizm gibi pek çok siyasal düşünce ve harekete tanıklık etmiş, ancak muhteşem fikirlerine rağmen, bu hareketlerden hiçbiri, insanlığa vaat edilen mutluluğu getiremediği gibi, daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Artık insanlığın yeni bir devrime ihtiyacı vardır. Ancak bu yeni devrim, ne siyasi, ne ekonomik, hatta ne de teknik bir devrim olacaktır. İnsanlığın ihtiyacı olan son devrim, "ahlaki ve manevi bir devrim" olacaktır.

İşte başta ilahiyatçılar olmak üzere, dinin bu gücünün farkında olan kişiler, bir taraftan dinler arası diyalog çalışmalarını yürütürken, bir taraftan da küresel ahlak projesiyle insanlığın ortak sorunlarını çözmeye çalışmaktadırlar. Artık insanlık, dünya çapında geleceğin barış ve huzurunun, dinlerin ortaya koyduğu ahlaki prensiplere göre hareket etmek gerektiğini kavramış durumdadır.

Ünlü ilahiyatçı Hans Küng'ün belirttiği gibi; Dinler arasında barış olmadan, milletler arasında barış yoktur.

Dinler arasında diyalog olmadan, dinler arasında barış yoktur.

Küresel ahlak standartları olmaksızın, dinler arasında diyalog yoktur.

Dindar ya da dindar olmayan kişilerce desteklenmeyen bir dünya ve küresel ahlak olmaksızın da, gezegenimizin varlığını devam ettirme şansı yoktur.

İşte bu kitap, dünya nüfusunun % 85'inin kabul ettiği dinlerin, ahlaki ilke ve değerlerini ortaya koymaktadır.

www.ensarkitap.com.tr

ISBN 978-605-4036-19-6

9 786054 036196

online alışveriş
ensarkitap
.com